

EESTI KEELENÕUKOGU KOOSOLEKU PROTOKOLL

Jakobi 2-423, Tartu

28.02.2022, nr 1

Algus kell 12.30, lõpp kell 15.00

Juhatas keelenõukogu esimees Birute Klaas-Lang.
Protokollis Tiia Margus.

Osa võtsid: keelenõukogu liikmed Birute Klaas-Lang, Martin Ehala, Toomas Kiho, Irene Käosaar, Helle Metslang, Kaja Sarapuu, Arvi Tavast, Ilmar Tomusk, Karola Velberg, Anna Verschik, HTMi keelepoliitika osakonna juhataja Andero Adamson, TÜ eesti ja üldkeeleteaduse instituudi juhataja Liina Lindström, Vabariigi President Alar Karis, Vabariigi Presidendi kommunikatsiooninõunik Indrek Treufeldt, Vabariigi Presidendi teadusnõunik Arko Olesk.

Puudusid: Mark Fišel, Artjom Tepljuk, Karl Pajusalu, Kristi Vinter-Nemvalts.

PÄEVAKORD:

1. Kohtumine Vabariigi Presidendiga.
2. Keelenõukogu 2022. a tegevused.

1. Kohtumine Vabariigi Presidendiga.

Tutvumisring.

Käsitletakse teemasid eesti keele maine, eestikeelne kõrgharidus, eestikeelne üldhariduskool.

Birute Klaas-Lang: 2025. a tähistame tähtpäeva „Eesti kirjakeel 500“. Karl Pajusalu palve on paluda Vabariigi Presidenti selle tähtpäeva partrooniks. Sel puhul toimub mitmesuguseid üritusi, koostatakse eesti rahva etnilise ajaloo monograafia jm.

Teaduskeel ja eesti keele nähtavus.

Arvi Tavast: Eesti Keele Instituut tegeleb eesti keele mainekujundusega. Üritame jõuda keele populariseerimisel keeleteaduse ja keeleinimeste ringist väljaspoole. Tahaks rõhutada seda, mis on hästi. Eesti keel on alati olnud avatud muutustele. Tahaks rõõmustada selle üle, et eesti keeles saab kaitsta doktoritöid, pidada kõnet Euroopa Parlamendis, et meil on oma keeletehnoloogia. Lisaks keelele tahame populariseerida ka keeleteadust.

President Alar Karis: Kuidas on seis eesti keele ülikooliõppega, õppima asumisega?

Liina Lindström: Tartu Ülikoolis saame umbes 30 sisseastujat aastas, sh eesti keele võõrkeelena õppijad. Valmistame ette emakeeleõpetajad. Sisseastujate arv võiks olla suurem. Tahame jõuda kooli. Üliõpilaste ootused on õppima asudes midagi muud kui see, millega me ülikoolis tegeleme.

Koolist tulija nägemuses on see õigekeel, aga me tegeleme hoopis teiste teemadega, nt sotsiolingvistika jm.

Anna Verschik: Tallinna Ülikoolis oleme bakalaureuseõppe sisseastujate arvuga rahul. Magistriõppes minnakse eesti keele õpetajaks ja keeleteoimetajaks. Rohkem on vaja õpetada teoreetilist keeleteadust. Kehv olukord on doktorantuuris, üks põhjus on see, et uurimisprojektid ei saa rahastatud. Õpetajatele on vaja õpetada eesti keele ja keeolukorra, mitmekeelsuse uurimist, keele omandamist. Eesti keele kui emakeele ja eesti keele kui võõrkeelena õpetajad peaks olema koos ühes õpetajas.

Birute Klaas-Lang: Ligi 40% TÜ uutest doktorantidest on välismaalased. Ülikooli õppejõu amet ei ole enam ihaldusväärne. HTMi halduslepingu kohaselt peaks kõik lõpetajad oskama eesti keelt. Ülikooli tähtajatute töölepingutega tööle tulnud õppejõud peaksid oskama eesti keelt teatud tasemel. Meie tehtud uuringu põhjal leiavad eesti keelt oskavad välisõppejõud, et eesti keele oskus on väga oluline. Süüdistusi on nende poolt, kes üldse eesti keelt ei oska. Meil on pikk tee minna, et hoiakud ülikoolis muutuksid. Vaja on individuaalset lähenemist õppejõududele. See nõuab lisavahendeid. Eesti keele õppimine peaks olema töölepingus sõnastatud ülesanne.

Martin Ehala: Ingliskeelsetel õppekavadel õppivad Eesti üliõpilased peaksid kirjutama oma lõputööd eesti keeles. Välisüliõpilastel peaks olema võimalus omandada eesti keelt nii, et nad saaksid Eestisse tööle jääda.

Birute Klaas-Lang: Järjest rohkem mõtlevad ülikoolide juhtkonnad eesti keele õpetamise peale. Aga see on seotud ressursidega. Praegu ei ole enam seda sõnumit, et rahvusvahelistumine on meie kvaliteedi alus. Järgmiste Riigikogu valimiste teema on tõenäoliselt pigem üldharidus, mitte kõrgharidus. Aga kõrghariduse keelest tuleb ka rääkida. Ülikoolide töökeeleks peab jääma eesti keel, vastuseisu eesti keele õppimisele ei ole.

Martin Ehala: Kõik see viib kõrghariduse rahastamiseni.

President Alar Karis: Poliitikutega tulekski rääkida ühest teemast ja see on kõrghariduse rahastamine. See tuleks viia valimisprogrammidesse.

Martin Ehala: Mul on tunne, et doktorikraadi pole Eestis vaja väljaspool akadeemiat. Doktorandil ei ole erilist perspektiivi ka ülikoolis.

President Alar Karis: Peaks olema nii, et teatud ametikoht eeldab doktorikraadi. Sellel ametikohal on ka kõrgem palk.

Arvi Tavast: Keelel on ka seos julgeolekuga. Facebooki vihakõne filtreerimist teevad praegu inimesed, mitte masin. Facebookis kuulub Eesti samasse piirkonda Venemaaga. Tulemus on see, et seal töötavad noored vene poisid. Need pisiastjad võivad olla julgeoleku küsimused. Suured tehnoloogiaettevõtted tahavad tehnoloogiat ise teha. Vabariigi President liigub ringkondades, kus suurte tehnoloogiaettevõtete juhid võivad ette tulla. Sellest võiks nendega rääkida.

President Alar Karis: Kas praeguste sündmuste taustal saaks Eesti sellest alast välja? Üks kiri tuleks koostada.

Helle Metslang: Rahvusvahelisi ettevõtteid, välisspetsialiste, võõrkeelseid õppijaid tuleks toetada ja innustada algusest peale ka väikeste sammude kaupa harjuma eesti keelega, et nad ei jääks isolatsiooni, vaid lõimuksid meie inforuumi ja ühiskonda, suhtleksid eesti keeles. Kui võimalik, siis tuleb neid mõjutada selles osas, et Eesti ühiskond toimib eesti keeles. Tuleb toetada algusest peale nende keelevelikuid, et nad hakkaksid eesti keelt rääkima.

President Alar Karis: Narvas tahaksid täiskasvanud eesti keelt õppida, aga ei ole õpetajaid.

Birute Klaas-Lang: Õpetajate täiendkoolitusega me tegeleme. Meil on korralik võrgustik eesti keele õpetajatest. See vajadus kasvab nüüd plahvatuslikult.

Anna Verschik: Laiem teema on ka see, mis keeli koolis pakutakse.

President Alar Karis: Peaksime alustama naabrite keelte õppimisest – soome ja läti keelest.

Karola Velberg: See algab kodust. See, mida lapsevanem arvab, otsustab selle, millised keeled saavad tulla inglise keele kõrvale.

Martin Ehala: Meie tehnoloogiaettevõtjad on rahvusvahelise suundumisega. Kui oleks võimalik nende peas seda hoiakut luua, et nende asi on Eestisse tulijaid eesti keeles lõimida. Seda hoiakumuutust, mida tahame ülikoolis, tahaksime ka rahvusvahelistes ettevõtetes. See põhisuundumus oleks vajalik.

President Alar Karis: Kui palju jääks tulemata õppejõude, kui nad peaks oskama eesti keelt?

Birute Klaas-Lang: On uuritud, miks minnakse ära. Kui ei osata kohalikku keelt, ilma võrgustumiseta ei jääda kohalikku maale tööle. Kas TÜsse jääks mõni helgem pea tulemata, seda ma ei oska öelda.

Ilmar Tomusk: Kui venekeelses üldhariduskoolis peab õpetaja oskama B2 tasemel eesti keelt, siis õppejõud peab oskama B1 tasemel, see kohustus jõustub temale alates 6. tööaastast. Riigi poolt on õppejõududele kehtestatud madalad ja paindlikud nõuded.

Birute Klaas-Lang: Tuleb läheneda positiivse motiveerimisega.

Martin Ehala: Võtmeküsimus on ülikooli töökeel.

Ilmar Tomusk: Meil on keeleseadus, millega on reguleeritud, et riigiasutuste ja KOVide asjaajamise keel on eesti keel. Ülikooli asjaajamisekeelt ei reguleeri ükski seadus. Avalik-õigusliku juriidilise isiku keel on jäänud meie seadustest välja. See peab jõudma seadusesse, see annaks ülikoolidele võimaluse end natuke kaitsta.

President Alar Karis: Inglisekeelse doktoritöö juurde peaks käima nõue teha 10-leheküljeline ülevaade oma tööst eesti keeles.

Toomas Kiho: Akadeemias on kaks korda ilmunud sellised doktoritöö kokkuvõtted.

President Alar Karis: Seda mõtet saan ma võimendada.

Martin Ehala: Eestikeelne populaarteadus on väga vajalik, muidu ei saa ühel hetkel enam ka gümnaasiumis seda ainet õpetada.

Arvi Tavast: Levinud arvamus on, et eesti keeles ei ole neid termineid. Erialanimene ütleb, et kellegi pakkumine ei loe ju midagi. On vaja julgust oma keeles termineid luua.

Eestikeelne üldhariduskool.

Ilmar Tomusk: Eestikeelse gümnaasiumi eesti laste eesti keele osas on selline mulje, et seda õpitakse nagu võõrkeelt. Kirjalik eneseväljendusoskus on nigel. Väga palju kirjandust loetakse juba keskkoolis inglise keeles. Kirjutamise õpetamist on suhteliselt vähe. Eneseväljendus muutub järjest abitumaks. Keel on vaene.

Toomas Kiho: Kõrghariduses on raha vähe ja inglise keele pealetung kõrghariduses on pöörane. Eesti keele ja kirjanduse tunde on palju vähemaks jäänud.

Irene Käosaar: Üks asi on eesti keele ja kirjanduse tundide arv. Oluline on rääkida sellest, et iga eesti keeles ainet õpetav õpetaja on eesti keele õpetaja. Pole kindel, et teiste ainete õpetajatele seda niimoodi selgitatakse.

Kaja Sarapuu: Eesti keele tunde on jäänud aastakümnete jooksul tunduvalt vähemaks. Inglise keeles kirjanduse lugejate arv kasvab igal aastal, praegu valib u 30% 10. klassi õpilastest pigem inglise keeles raamatute lugemise. B-keelena õpitavate keelte arv võiks olla suurem, kuid võõrkeelegrupe ei avata alla 8 õpilase. Koolis on välja õppinud õpetajate nappus, mis toob kaasa õppekvaliteedi languse, eriti põhikoolis, kus standardit tuleb hoida, kuna õpilased vajavad enam välist motivatsiooni.

Liina Lindström: Õpetajate koormus on suur, tagasisidestamine võtab aega.

Martin Ehala: Emakeelt peaks õpetama väikestes rühmades. Eraldi ressursid on vajalikud selleks, et koolis saaks õpetada eesti keele oskuse eri tasemega õpilasi.

Birute Klaas-Lang: Eestikeelne kool peab tuge saama, õpilaste siseriiklikku rännet tuleb ka toetada.

President Alar Karis: Eesti keele õpet tuleb kombineerida eri meetoditega.

Irene Käosaar: Peame Ida-Virumaale looma tugevad eestikeelsed koolid ja toetama kõiki neid, kes tahavad seal õppida.

Ilmar Tomusk annab Helle Metslangile üle Keeleameti sõbra auhinna.

OTSUSTATI: Presidendiga arutatud ideid arutatakse edasi järgmistel keelenõukogu koosolekutel.

Vabariigi President ja tema nõunikud lahkuvad kohtumiselt.

2. Keelenõukogu 2022. a tegevused.

Birute Klaas-Lang: HTM peab koostama Vabariigi Valitsusele ettepanekud eestikeelse kõrghariduse kohta. Esimene versioon dokumendist saab valmis aprilli alguses. Ettepanek on arutada seda keelenõukogu koosolekul ja kutsuda koosolekule ka HTMi kõrgharidusosakonna juhataja.

Helle Metslang: Arutaks teadust ja kõrgharidust koos. Terminoloogiaprogramm on EKIs.

Birute Klaas-Lang: Seminar toimub 18.04.2022. Teema on eesti keel teaduses ja kõrghariduses. Kas tõstatame veel mingeid teemasid sel aastal? Hariduse arengukava teemal kohtumine juunis?

Andero Adamson: Üldhariduskooli teema?

Toomas Kiho: Mina tahaks arutada soome keele õpetamist Eestis ja eesti keele õpetamist Soomes. Ideaalis võiksimme anda selle kohta mingid soovitusel.

Birute Klaas-Lang: Riho Grünthalilt palume ülevaate Soomes eesti keele õpetamise kohta. Kas läheme seda teemat laialt või kitsalt käsitlema? Rändeteema oleks liiga lai valdkond. Toomaselt ootame kontseptsioon Soome-Eesti keeleõppe osas. Kas keelefoorumil võiks olla fookuses rändeteema?

OTSUSTATI: 1) 18.04.2022 toimub keelenõukogu kõrghariduse ja teaduse teemaline koosolek. HTMis tuleb sisend, mis käsitleb neid meetmeid, mida HTM tahab Vabariigi Valitsusele välja pakkuda. Teine sisend on Eesti Keele Instituudist.

2) 06.06.2022 on seminar Eesti-Soome keelesidade teemal. Toomas Kiholt tuleb Soome teema kontseptsioon. Vajadusel arutatakse ka eestikeelse üldhariduse teemat.

3) Keelefoorumi korraldamist arutatakse uuesti juunis.

Birute Klaas-Lang
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiia Margus
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)